

Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools

journal homepage: <http://farplss.org>
doi: 10.33531/farplss.2020.3.4

ISSN 2708-0994

The author's approach to the level of definition and formation of artistic and productive competence of children of senior preschool age.

I. Karabayeva

G.S. Kostyuk Institute of Psychology NAPS of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

O. Polovina

Pedagogical Institute of Boris Grinchenko University of Kiev (Kyiv, Ukraine)

Article info

Received 11.03.2020

Accepted 30.06.2020

1) PhD in Psychology, Senior Researcher
G.S. Kostyuk Institute of Psychology NAPS of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

2) Candidate of pedagogical sciences, associate professor
Associate Professor of the Department of Preschool Education,
Pedagogical Institute
Boris Grinchenko University of Kiev (Kyiv, Ukraine)

Карабаєва, І. Половіна, О. (2020). Авторський підхід до рівня визначення та формування художньо-продуктивної компетенції дітей старшого дошкільного віку. Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools, 39 (3), 26-32.

Karabayeva, I., Polovina, O. (2020). The author's approach to the level of definition and formation of artistic and productive competence of children of senior preschool age. Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools, 39 (3), 26-32.

The article outlines the structure of the phenomenon "artistic and productive competence" based on theoretical research of modern scientific psychological and pedagogical literature. The existing approaches to defining the concept of preschoolers' imagination are described. The essence of artistic, creative imagination of senior preschoolers lies in their ability to create a sensual image independently, to transform this image from the invisible into the visible.

The author's method of determining the level of senior preschoolers' creative imagination is presented. It is noted that the teacher analyzes the results of the child's geometric shape drawing during the game diagnostic task "Magic Transformations" in order to determine it.

The author describes the technology of using art as an integrator of the development of a preschool child's creative abilities. The article deals with the author's technology of image creation, that is aimed at: 1) the development of emotional and sensory perception of objects and phenomena of the environment; 2) providing conditions for the self-expression of each child. The author's view on the use of art as a means of development of the child's personality is proposed.

Technology of image creation involves the development of the ability to see and understand the beautiful in nature, in the environment through emotional perception; comprehension of the communicative function of art by the child; use of music, literature, games, creative tasks to create an image; activating interest in socializing in artistic activities. The article identifies work with the grain of the image as the most optimal method of working with children, which is not regulated by certain rules, and provides for centering on the source of the image.

The pedagogical conditions that are necessary to optimize the use of the technology of education in pre-school educational establishments are proposed for the implementation of the work. These pedagogical conditions are aimed at special pedagogical stimulation of the child's internal forces.

Keywords: *artistic and productive competence; creative imagination; technology of image creation; integrative function; method of creative structured improvisation.*

Авторський підхід до рівня визначення та формування художньо-продуктивної компетенції дітей старшого дошкільного віку

I. Карабаєва, О. Половіна

*Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України
Педагогічний інститут Київський університет імені Бориса Грінченка*

У статті на основі теоретичного дослідження сучасної наукової психолого-педагогічної літератури окреслюється структура феномену «художньо-продуктивна компетенція». Надається характеристика існуючим підходам до визначення поняття творча уява дошкільників. Сутність художньої, творчої уяви старших дошкільників полягає у їх здатності самостійно створювати чуттєвий образ, перетворювати цей образ з невидимого на видимий.

Представляється авторська методика визначення рівня сформованості творчої уяви старших дошкільників. Зазначається, що для її визначення педагог аналізує результати домальовування дитиною геометричної фігури під час ігрового діагностичного завдання «Чарівні перетворення».

Описується авторська технологія використання мистецтва як інтегратора розвитку творчих здібностей дитини дошкільного віку. В статті розглядається авторська технологія образотворення, спрямована на: 1) розвиток емоційно-чуттєвого сприйняття об'єктів і явищ довкілля; 2) забезпечення умов для самовираження кожної дитини. Запропоновано авторський погляд на використання мистецтва як засобу розвитку особистості дитини, що передбачає використання в роботі з дітьми дошкільного віку методу структурованої креативної імпровізації та виключає шаблони, зразки, стереотипи у образотворенні.

Технологія образотворення передбачає розвиток вміння бачити та розуміти прекрасне в природі, в довіллі через емоційне сприймання; осмислення дитиною комунікативної функції мистецтва; використання музики, літератури, гри, творчих завдань для створення образу; активізації інтересу до спілкування у мистецьких видах діяльності. В статті визначена робота з зерном образу як найбільш оптимальний метод роботи з дітьми, що не регламентується певними правилами, та передбачає централізацію на джерелі образу.

Пропонуються для впровадження у практику роботи педагогічні умови необхідні для оптимізації використання технології образотворення у закладах дошкільної освіти, спрямовані на спеціальне педагогічне стимулювання внутрішніх сил дитини.

Ключові слова: художньо-продуктивна компетенція; творча уява; технологія образотворення; інтегративна функція; метод креативної структурованої імпровізації.

Вступ

Відомо, що уява є центральним, базовим, новоутворенням старшого дошкільного віку. Це фундамент, без якого вся будівля розвитку дитини є нестійкою, несталою, несформованою повною мірою. Тому одним із важливих результатів освітньої роботи в дошкільному закладі вважаємо рівень сформованості творчої уяви старших дошкільників.

Це новоутворення задає для дитини соціальну ситуацію розвитку, яка цілковито визначає ті форми й той шлях, за допомогою яких діти набувають нових якостей особистості, «отримуючи» їх із соціальної дійсності як основного джерела розвитку. Це той шлях, на якому соціальне стає індивідуальним. У старших дошкільників потреба в самовиявленні є найбільш акцентованою, розвиток якої задовольняє художньо-продуктивна діяльність. Недаремно заняття образотворчою, музичною та театральною діяльністю в дошкільному закладі діти люблять найбільше.

Художньо-продуктивна діяльність сприяє розвитку в дошкільників креативності, елементів творчості. Тому педагог має створити умови для нового діалогу дитини з природою, мистецтвом, навколишнім світом, що ґрунтується на ідеї самоорганізації та визначенні

необхідності не нав'язувати, а сприяти розкриттю власних тенденцій розвитку творчих здібностей дитини, її художньо-продуктивної компетенції. Домінантою в дошкільній освіті повинно бути орієнтування на природу дитини дошкільного віку, в основі якої – прагнення до пізнання багатогранності світу та формування власного життєвого досвіду. Вирішення цього завдання можливо лише за умови використання мистецтва, як потужного освітнього засобу.

Мета та завдання статті полягають у висвітленні сучасних підходів до виділення критеріїв і показників визначення рівня сформованості творчої уяви старших дошкільників; описі авторської технології образотворення, яка спрямована на розвиток творчих здібностей дитини дошкільного віку за рахунок відсутності використання вихователем зразка.

Аналіз наукових досліджень з проблеми

Загальновідомо, що потребу у самовиявленні найліпше задовольняє художньо-продуктивна діяльність яка сприяє розвитку й становленню особистості та її успішності в майбутньому. Саме в

художньо-продуктивній діяльності здебільшого формується художньо-продуктивна компетенція. Відповідно до БКДО [1] сформованою її можна вважати у дитини, яка:

- сприймає мистецький твір з позиції краси, вирізняє його як естетичний;
- виявляє себе емоційно сприйнятливим та естетично чуйним цінителем, слухачем, глядачем, виконавцем; емоційно-ціннісно ставиться до проявів естетичного в житті;
- реалізує здатність насолоджуватись мистецтвом, пізнавати образну специфічність мистецтва і дотичну інформацію;
- переймає духовний потенціал мистецького твору у власній досвід, виховує в собі риси улюблених персонажів;
- володіє комунікативними навичками спілкування з приводу змісту і краси твору, його засобів;
- із задоволенням наслідує мистецькі зразки – образотворчі, музичні, танцювальні, театральні, літературні;
- охоче інтегрує в творчих завданнях власні інтереси, уподобання, цінності, набутий мистецький досвід діяльності сприйняття й відтворення прекрасного (уміння, навички);
- випромінює благополуччя під час мистецької творчої діяльності; має навички рефлексії стосовно власного мистецького досвіду; виявляє художню активність як складову особистісної культури.

У сучасних дослідженнях [2] (К. Демчик, О. Дронова, Т. Житнік, В. Рагозіна, О. Саприкіна, О. Семенов, Н. Фаломєєва, Т. Фасолько, Л. Шульга та ін.), присвячених проблемі використання мистецтва як засобу впливу на розвиток дітей, та художньо-естетичних програмах одним із пріоритетних завдань є розвиток інтересу дітей до культури в цілому та до мистецтва зокрема, а також формування художньо-продуктивної компетенції дошкільників. Дослідниками відзначається, що у залученні дітей до надбань національної та світової художньої культури важливу роль відіграють мистецькі осередки (художні музеї, картинні галереї, виставкові зали тощо) і власне образотворча діяльність дітей. Проте, як наголошують вчені, пріоритетну роль провідника у світ мистецтва для дитини виконує дорослий. Його емоційне ставлення до мистецтва, обізнаність у цій сфері, бажання залучати дітей до цієї діяльності є гарантом формування творчої особистості дошкільника. За допомогою мистецтва педагог може не лише розвинути й збагатити особистий, індивідуальний досвід ставлення дитини до світу, а й допомогти їй опанувати умінням проникати у внутрішній світ іншої особистості, бачити та відчувати світ, трансльований митцями. Такий досвід працює на формування життєвої компетентності дошкільника, адже завдяки ньому досягається розвиток такої базової якості особистості як емпатія – здатність співчувати іншій людині та розділяти її радість. Вихідним положенням нашого дослідження вважаємо й модель спілкування дітей з мистецтвом описану Франсуазою Барб-Галль [3]. Основними засадами представленої авторської моделі є діалогічність як спосіб існування та розвитку культури: спілкування у мистецтві, спілкування через твори

мистецтва, що передбачає емоційну взаємодію з іншою особистістю; здатність формувати художні образи, засновані на особистісній якості образного пізнання світу, які й складають основу змісту культури; спільна діяльність дорослого та дитини, що виключає наслідування зразка та передбачає активні дії дитини у мистецькому середовищі. Такий підхід, на думку Ф. Барб-Галль, дозволяє реалізувати основну мету звернення особистості до мистецтва – реалізацію потреби в пізнанні та отриманні естетичного задоволення. Автор пропонує знайомитися із творами мистецтва, не відволікаючись на просторові історичні відомості стосовно епохи, художника та сюжету картини. Ф. Барб-Галль переконує, що дорослим потрібно опосередковано спонукати дитину уважно оглядати картину, помічати деталі, говорити про свої почуття після споглядання, ділитися емоціями та загалом сповна насолоджуватися світом мистецтва. Вона звертає увагу на особливість дітей, що полягає у відсутності тривалої концентрації уваги на одому предметі, неможливості довго ходити на чималі дистанції тощо. З метою всебічного розвитку дитини, прищеплення їй любові до мистецтва, наповнення внутрішнього світу дитини різнокольоровою гамою емоцій, почуттів та вражень Ф. Барб-Галль наполягає відмовитися від пропозицій або вказівок дорослого розглянути той чи інший твір мистецтва. Значимим для дитини є самостійність у здійсненні вибору, яким би дивним він не здавався. Саме така самостійність спонукатиме дитину до уникнення формалізму та шаблонності у спілкуванні з мистецтвом.

Виклад основного матеріалу

Творчі здібності формуються у дітей поступово. Спочатку в дитини нагромаджуються знання, художні враження, вона набуває певних умінь та навичок. І лише потім з розвитком уяви стають можливими і виникнення творчого задуму, і пошук художніх засобів. Тож рівень розвитку творчої уяви ми й прийняли за основний показник рівня сформованості художньо-продуктивної компетенції. Творче спрямоване фантазування, або творча уява, є складовою творчості, без якої неможливе створення чогось нового. Творча уява передбачає вигадкування нових образів, уявлень, які потім діти втілюють у грі, малюванні, ліпленні, конструюванні, аплікації, розповідях, віршованих творах тощо. Це не особливий дар, притаманний лише конкретним дітям, а так звана «вікова талановитість» дошкільників.

Сутність художньої, творчої уяви полягає у здатності створювати чуттєвий образ, перетворювати цей образ з невидимого на видимий. Представимо авторську методику для визначення особливостей сформованості художньо-продуктивної компетенції дитини старшого дошкільного віку [4].

Для визначення рівня сформованості творчої уяви старших дошкільників педагог аналізує результати домальовування дитиною геометричної фігури під час ігрового діагностичного завдання «Чарівні перетворення».

Малюнок дитини педагог оцінює за визначеними показниками в балах, а отримані дані заносить у Протокол оцінювання рівня сформованості художньо-продуктивної компетенції дитини старшого дошкільного віку. За результатами оцінювання робить висновок про тип розвитку творчої уяви дошкільника. Орієнтовні схематичні малюнки, що відповідають різним типам розвитку творчої уяви дошкільника, наведено в Таблиці 1.

Таблиця 1.
Відповідність малюнка дитини типу розвитку її творчої уяви

Орієнтовний схематичний малюнок	Тип розвитку творчої уяви дошкільника				
	0	1	2	3	4
Квадрат, а поряд — квіточка	Контур будинка з трикутним дахом	Будинок з дверима, вікнами, димовим димом	Будинок, паркан, діти граються, дерева, квіти	Будинок, паркан, діти граються, дерева, квіти	Машина (квадрат - кабіна машини) на будівництві, кран, будинок ...

Отримані у процесі дослідження дані заносяться в протокол наведений у додатку 1.

Додаток 1.
Бланк Протоколу оцінювання рівня сформованості художньо-продуктивної компетенції дитини старшого дошкільного віку

ХУДОЖНЬО-ПРОДУКТИВНА КОМПЕТЕНЦІЯ

Прізвище, ім'я _____
Група _____ Дата _____

Інструкція: ступінь розвитку художньо-продуктивної компетенції оцінюють під час аналізування малюнка дитини. Потрібний бал обводять (підкреслюють, виділяють тощо).

Тип	Показник	Оцінка, бали
0	Не приймає завдання на побудову образу уяви з використанням заданого елемента — не малює. Або малює поруч із заданою геометричною фігурою своє зображення	0
1	Домальовує фігуру так, що виходить схематичне контурне зображення, у якому немає деталей	1
2	Домальовує фігуру так, що виходить зображення предмета з різними деталями	2
3	Зображує окремий об'єкт, «опредмечуючи» геометричну фігуру, і включає отриманий об'єкт в уявний сюжет	3
4	Малює сюжет із кількома об'єктами, геометрична фігура виступає як частина одного з об'єктів	4

Дослівна розповідь: _____

Критерії оцінювання рівня сформованості художньо-продуктивної компетенції:

4— сформована повною мірою;
бали — сформована достатньо;
2 бали — сформована посередньо;
1 бал — сформована мінімально;
0 балів — не сформована.

Висновки: _____

В узагальненому вигляді представимо результати дослідження дітей. Отже, недостатній рівень сформованості художньо-продуктивної компетенції мали 23,3% обстежених дітей, базовий рівень – 46,5%, розвинений – 30,1%.

Дані, отримані після проведення дослідження, свідчать про необхідність цілеспрямованої роботи з дітьми старшого дошкільного віку по формуванню у них художньо-продуктивної компетенції.

Враховуючи класичні та інноваційні підходи до формування особистості дитини, її компетентності пропонуємо власний погляд на використання мистецтва в освітньому процесі закладу дошкільної освіти [5].

Насамперед зазначимо: невірним є акцентування уваги дітей на якій-небудь одній тематиці, стилі, жанрі мистецтва в організації образотворчої діяльності. Існуючі дослідження та практики розвитку особистості дитини у творчій діяльності в основному спрямовані на оволодіння дошкільниками основ зображувальної граматики, орієнтування на розвиток раціонального мислення, формування технічних навичок в образотворчій діяльності на основі наслідування та тренування, що призводить до створення технічно якісного, але шаблонного, художнього продукту, у якому відсутній індивідуальний прояв емоційно-чуттєвої сфери дитини. На основі узагальнення трьох підходів щодо загальної, спеціальної і холістичної природи творчих здібностей, нами розроблено технологію образотворення, спрямовану на: 1) розвиток емоційно-чуттєвого сприйняття об'єктів і явищ довкілля; 2) забезпечення умов для самовираження кожної дитини за рахунок уникання педагогами шаблонів, стереотипів, зразків.

Представимо в узагальненому вигляді основні положення авторського підходу.

Важливим для реалізації технології образотворення є розвиток у дитини таких якостей, як спостережливість та емоційність. Провідним методом для формування спостережливості, що допомагає викликати радість, подив, надає можливість пізнати щось нове, викликає зацікавлення, є паузи споглядання у довкіллі. У сприйнятті краси не можна поспішати, оскільки неспішність виключає байдужість. Будь-яке захоплення починається з мовчазного споглядання, адже мовчанням іноді можна сказати більше, ніж словами. Радимо пропонувати дітям вдихати красу, щоб вона потрапила в найпотаємніші куточки душі. Попросіть дітей прислухатися до себе: «Що ти відчуваєш? У чому різниця між станом, коли дивишся на щось прекрасне і коли чимось засмучений? Спробуй передати словами почуття». Допоможіть дітям знайти насичені вдячністю краси слова: Вражаюче! Захоплююче! Неймовірно!

Краса, яка сприймається усіма органами чуттів, проникає глибоко в душу і назавжди оселяється там. Дивовижна краса світу, його емоційна душа із чутливими струнами барв відкривається перед дітьми через колір. У сприйманні кольору діти відчувають його красу всіма органами відчуття: дивуються гарячому темпераменту червоного кольору, захоплюються мелодійним співом зеленого, насолоджуються медовим смаком жовтого та свіжим подихом блакитного, зачаровуються терпким ароматом казкового фіолету. Щоб допомогти пропустити красу через себе, запропонуйте дітям ігровий прийом: перетворитися в колір, показати його настрій і розсміятися голосно, як червоний, лагідно посміхнутися жовтим, засмувати блакитним і заспокоїтись зеленим. Здатність дитини глибоко відчувати колір допомагає краще розуміти гармонію світу природи та милуватися її красою. Вихователю доцільно звертати увагу дітей на багатство, розмаїття, особливості кольорової гамми, запропонувати дати їм назву і захопити до милування і насолоди відтінками. Таких підхід співзвучний японській системі «іроорітай», згідно якої діти дошкільного віку опановують назви близько 240 кольорів та відтінків.

Щоб навчити дітей під час спостережень самостійно виокремлювати мальовничі куточки довкілля, бачити предмети в цікавих ракурсах, радимо використовувати метод «чарівні рамки» (через імітацію бінокля, підзорної труби, рамки, вирізаної з кольорового картону різних розмірів та геометричних форм – округлості, квадрат, прямокутник) та ігровий прийом «Розглядання з різних точок» (згори, знизу, здалека тощо). Використання цих прийомів дає змогу сконцентрувати увагу дошкільників на певних конкретних об'єктах і явищах; побачити себе в ролі художника, який знайшов цікавий об'єкт і відтворив його; осягнути народження задуму, який потім «оживає» у дитячій діяльності.

Під час спостережень доцільно використовувати емоційні вправи: «На що схожа хмаринка?» (зверніть увагу дітей, що хмари можуть набувати найрізноманітнішої форми, запропонуйте порухатися як хмари, спробуйте створити хмару під час експериментально-дослідної діяльності); «Який у повітря смак?» (запропонуйте дітям уявно ковтнути, вдихнути весняне повітря й відповісти на запитання); «Як шумлять дерева?» тощо. Зацікавлення та активізація творчості дітей стимулюється за допомогою різних засобів: цикл художньо-педагогічних спілкувань про художника, живопис, картину, творчий процес («У художній майстерні», «Хто такий художник», «Подорож у країну живопису», «Про що мовчить картина», «Арт пікнік», «Світ дитинства на картинах», «Секрети портретів» тощо); мистецькі заняття (живописне, пластичне, конструктивне образотворення); вернісажі, виставки дитячих робіт; мистецькі проекти.

Основоположним за технологією образотворення є самовираження дитини, що досягається за рахунок створення образу, який виключає наслідування зразку, шаблонність, стереотипність. Створення образу або образотворення ґрунтується на умінні усвідомити та відобразити дійсність або інше явище різними художніми засобами (звуком, пластикою, рухом, кольором, ритмом, словом, знаком, символом). Тобто образотворення ми розглядаємо як інструмент поліфонічного сприймання світу, оскільки мистецькі

види діяльності дітей (образотворча, театральна, музично-ритмічна діяльність) існують не відокремлено, а як супроводжуючі у психічному, фізичному, соціальному розвитку особистості. Усі об'єкти і явища соціального та природного довкілля можуть бути джерелом образотворення (рукотворні та природні). Пріоритетне завдання педагога – допомогти дитині зрозуміти: що ти хочеш донести своїм образом? Без відповіді на це питання створити образ неможливо. Також педагогу варто усвідомити, що створювати образ – це не відтворювати певний об'єкт або явище. В першу чергу, створювати образ – це передавати його ознаки за допомогою пережитих емоційних вражень, які формуються внаслідок візуального, аудіального, тактильного, кінестетичного та емоційного контакту. Загальновідомо, що наявність зразка дорослого убиває творче начало. Наслідуючи дії дорослого, дитина копіює його світорозуміння, що передається голосом, фарбою, рухом. Наше завдання – допомогти дитині створити власну картину світу, фіксувати враження про нього через створення образу. У цьому допоможе правило: образ створюється від предмету, об'єкту, явища. Але образ може бути створений з хаосу і потім набути тематичного вигляду (в малюванні яскравим прикладом може бути кляксографія, у музиці – какофонія звучання дитячих музичних інструментів, яка перетвориться у майстерню звуків). Саме тому технологія образотворення пропонує уникати шаблонів, штучних зразків та репетицій – адже за цим втрачається істинність створення образу (діти автоматично відтворюють стандартні пози, інтонації, прийоми малювання, ліплення тощо, не включаючи власний ресурс, а наслідуючи дорослого).

Активізація творчої діяльності дітей дошкільного віку передбачає використання такого інструменту як зерно образотворення та відбувається за методом креативної структурованої імпровізації (МКСІ). Зерно образу – джерело інформації, яке активізує увагу та уяву під час процесу образотворення. Тема в образотворенні – це простір, що не має чітких кордонів, тому межі теми окреслюються там, де починається простір іншої теми. Пропонуємо наступний алгоритм створення образу:

- 1) Крок перший: налагоджуємо контакт (візуальний, аудіальний, тактильний, кінестетичний) з об'єктом образотворення (зерном образу);
- 2) Крок другий: розглядаємо деталі;
- 3) Крок третій: «оживлюємо» образ;
- 4) Крок четвертий: уявляємо, що може трапитися з зерном образу.

В основі такої моделі знаходиться вертикаль образотворення, яка передбачає пошук зерна образу (наприклад гудзик), створення внутрішнього персонажу (створення «біографії» гудзика), асоціативна поведінка – зовнішньорухова та внутрішньо чуттєвомисленева (які дії робить гудзик і що він відчуває).

Таким чином, зерно образу – це джерело інформації, яке діти активізують за допомогою уваги та уяви. Джерелом інформації можуть бути будь які об'єкти і явища соціального та природного довкілля.

Під час роботи з зерном образу слід враховувати психологічні особливості дітей: їхню надзвичайну емоційну чутливість і здатність до чуттєвого сприйняття

природного та соціального довкілля, завдяки чому дошкільникам легше, ніж дорослим, побачити форми, кольори, почути звуки, відчутти смак, настрої тощо. На цьому етапі радимо використовувати такі методичні засоби: художньо-дидактичні ігри; екскурсії та прогулянки в природу, до музею, на виставку, в театр; фантазування, імпровізації на теми літературних творів; психогімнастику, пластичні етюди, музику тощо. Наприклад, робота з зерном образу дощу передбачає виконання емоційно-імітаційних вправ «Я – дощ», слухання звукового запису дощу, візуалізацію образу в картинах художників, створення краплин води під час дослідно-експериментальної діяльності, спостереження за дощем, прогулянки під теплим дощем, створення рухового образу краплинок тощо. Відчуття, що виникають під час роботи з зерном образу, допомагають дитині створити свій власний образ (предмета, явища, рослини або тварини) та наділити його певним характером, почуттям, настроєм. Діти дошкільного віку із задоволенням перетворюються в образи і демонструють не лише їх особливості, але й нюанси настрою. Ефект від застосування технології образотворення полягає у тому, що у дітей є безліч способів заявити про себе: драматизація, музика, спів, танці, фотографія, конструювання, бесіда тощо. Таким чином вони, опановуючи «мову символів» у різних видах мистецтва, створюють образи для дослідження своїх талантів та формують власне ставлення до світу. Завдання дорослого: організувати вільний доступ до матеріалів, за допомогою яких дитина виражає свій внутрішній стан (щось соковенне та особисте) і формує власні уявлення про світ; допомогти запам'ятати дитині власні відчуття; стимулювати та емоційно підтримувати образотворення дітей.

Ефективність використання технології образотворення у закладах дошкільної освіти досягається за умов:

- визнання права дитини на власне бачення, трактування подій, явищ природного та соціального довкілля, прояв власних інтересів у сфері мистецтва;
- єдності емоційно-естетичного й пізнавального у процесі образотворення;
- збагачення досвіду дослідницької діяльності дітей, стимулювання умінь ставити пізнавальні питання, виділяти протиріччя й проблеми;
- активізації творчої ініціативи, самостійності, індивідуальності дитини за рахунок уникнення педагогом зразків, стереотипів, шаблонів;
- насичення розвивального середовища матеріалами, предметами, що забезпечують ініціювання інтересу дітей до пізнання світу.

Висновки

У статті представлено результати вивчення проблеми розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку, зокрема висвітлено рівні та особливості вияву творчої уяви шестирічних дітей; обґрунтовано технологію образотворення, що спрямована на розвиток творчої уяви та забезпечення психолого-педагогічних умов формування художньо-продуктивної компетенції дітей.

На основі категоріально-змістових підходів сучасної наукової психолого-педагогічної літератури окреслюється структура феномену «художньо-продуктивна компетенція». Уточнюється розуміння сутності поняття творча уява дошкільників, яка полягає у їх здатності самостійно створювати чуттєвий образ, перетворювати цей образ з невидимого на видимий.

Критеріями творчої уяви виступають рівні сформованості художньо-продуктивної компетенції дитини старшого дошкільного віку. Зазначається, що для її визначення аналізуються результати домальовування дитиною геометричної фігури під час ігрового діагностичного завдання «Чарівні перетворення».

Теоретико-методологічною основою авторської технології образотворення, яка спрямована на розвиток творчих здібностей дитини дошкільного віку, є концептуальні положення щодо особистісно-орієнтованого підходу до дитини, принцип розвивально-інтегрованого підходу розвитку творчості шестирічок, можливості розвитку творчої уяви шляхом актуалізації умов їх функціонування засобами активного цілеспрямованого формування. Технологія образотворення спрямована на: 1) розвиток емоційно-чуттєвого сприйняття об'єктів і явищ довкілля; 2) забезпечення умов для самовираження кожної дитини у мистецьких видах діяльності. Запропоновано авторський погляд на використання мистецтва як інтегратора розвитку особистості дитини, її художньо-продуктивної компетенції, що передбачає використання у роботі з дітьми дошкільного віку методу структурованої креативної імпровізації.

Центральним змістовим компонентом авторської технології виступає діалогове спілкування. Описана технологія передбачає розвиток вміння бачити і розуміти прекрасне в природі, в довкіллі через емоційне сприймання; осмислення дитиною комунікативної функції мистецтва, що передбачає використання музики, літератури, живопису, театралізації тощо як засобу спілкування; активізації інтересу до мистецької діяльності. У статті визначено алгоритм роботи з зерном образу як найбільш оптимальний метод роботи з дітьми, що не регламентується певними правилами та передбачає концентрацію на джерелі образу.

Ефективність впровадження в практику роботи представленої авторської технології напряму залежить від окреслених педагогічних умов, необхідних для оптимізації використання розвиваючого потенціалу мистецтва у закладах дошкільної освіти та спрямованих на спеціальне педагогічне стимулювання внутрішніх сил дитини.

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язуємо з дослідженням психолого-педагогічних чинників і механізмів розвитку творчості дітей старшого дошкільного віку та вивченням впливу сучасних інноваційних технологій на її розвиток.

Література / References

- Bohush, A. M. (Redaktor). (2012). Bazovyi komponent doshkilnoi osvity. Kyiv: Vydavnytstvoiu
- Falomieieva, N. A. (2001). Pedahohichni tekhnolohii estetychnoho vykhovannia ditei vikom 5-10 rokiv zasobamy muzychnoho mystetstva. Dysertatsiia. Kyiv.
- Barb-Hall, F. (2014). Yak rozmovliaty z ditmy pro mystetstvo. Lviv.
- Karabaieva, I. I. (2016). Ekspres diahnozyka osoblyvostei individualnoho rozvytku starshykh doshkilnykiv. Vychovatel-metodyst doshkilnoho zakladu, 2, 54 – 63.
- Polovina, O. A. (2016). Obrazotvorcha maisternia / Metodychni rekomendatsii do Osvitnoi prohramy dlia ditei vid 2 do 7 rokiv «Dytyna». Kyiv, un-t im. B. Hrinchenka.